

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Περὶ ἰδεῶν καὶ μερικῶν ἐννοιῶν, ἢ περὶ Πλά-
τους καὶ βάρους ἐννοιῶν.

ΜΖ΄.

Πῆσις συνθέτου καὶ συγκεκριμένης ἐννοίας ὀνομάζεται βά-
θος τὸ ἄλλοισμα τῶν ἀπλουτέρων ἐννοιῶν, ἐκ τῶν ὁποί-
ων συναπαρτίζεται. Τῆς ἐννοίας τοῦ ἀνθρώπου βάθος εἶ-
ναι αἱ ἐννοιαὶ ζῆου καὶ λογικόν. Τὸ δὲ μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐν-
νοια νὰ ἐφαρμόζεται εἰς πολλὰ πράγματα, καθὼς ἡ ἐννοια
τοῦ ἀνθρώπου ἐφαρμόζεται καὶ εἰς Πλάτωνα καὶ εἰς Σωκρά-
την κτλ. τοῦτο λέγεται Πλάτος τῆς ἐννοίας.

ΜΗ΄. Πᾶσα ἐννοια, ὡς πλατεῖα μὲν θεωρουμένη περιέ-
χει ὑφ' ἑαυτὴν πολλὰς ἄλλας ἐννοίας· πᾶσα δὲ μία ἐκ τῶν
πολλῶν τούτων λέγεται ὅτι ὑπάγεται ὑπ' ἐκείνην· οἷον ἡ
ἐννοια τοῦ ἀνθρώπου περιέχει ὑφ' ἑαυτὴν τὴν τοῦ Σωκρά-
τους, Ξενοφῶντος κτλ. αἱ δὲ τούτων, ὑπάγονται ὑπ' ἐκεί-
νην· θεωρουμένη δὲ ὡς βαθεῖα, ἐμπεριέχει ἐντὸς ἑαυτῆς
πολλὰς ἀπλουτέρας ἐννοίας, αἱ ὁποῖαι τὴν χαρακτηρίζου-
σιν· οὔτως ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἐννοια, ὡς βαθεῖα ἐμπεριέχει
ἐντὸς ἑαυτῆς τὴν τοῦ ζῆου καὶ τὴν τοῦ λογικοῦ ἐννοιαν.

ΜΘ΄. Πᾶσα δὲ ἐννοια ὅπου πλειότερον πλατύνεται,
τοσοῦτον ὀλιγότερον βαθύνεται, καὶ ἀντιτρόγυς· οἷον τῆς
ἀνθρώπου ἐννοίας βάθος εἶναι τὸ ζῆου καὶ τὸ λογικόν, εἰς

τὰ ὅποια, εἰν προσεθῆ τὸ φιλόσοφον, καὶ αὐξηθῆ οὕτω τὸ βάθος, θέλει συσπαθῆν τὸ πλάτος, ἐπειδὴ δι' αὐτῆς εἰν θέλουν σημαίνεσθαι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἄλλὰ μόνου οἱ φιλόσοφοι. Ἐξ ἐναντίας δὲ, εἰν ἀφαιρέσης τὸ λογικόν, καὶ ἐλαττώσης τὸ βάθος, θέλεις μεγαλύνειν τὸ πλάτος· διότι θέλεις ἐκτείνειν τὴν ἔννοιαν μὲ μόνου τὸ ζῶον εἰς πάντα τῆ ζωῆς μέτοχα· φανερόν δὲ γίνεται ἐκ τούτων, ὅτι αἱ ἀπλούςονται εἰν ἔχουσι παντάπασι βάθος, μηδ' αἱ συνθετώκαται πλάτος (Λ5').

Ν. Καὶ κατὰ βάθος καὶ κατὰ πλάτος θεωρουμένη ἡ ἔννοια ἐμπορεῖ νὰ ἐκληφθῆ ὡς ὅλον τι, τοῦ ὁποίου μέρῃ κατὰ βάθος μὲν εἶναι οἱ χαρακτῆρες, κατὰ δὲ πλάτος τὰ ὑπ' αὐτὴν ὑπαγόμενα ἀντικείμενα (ΜΙ'). ἄλλὰ τὸ ὅλον κατὰ μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν εἶναι, ὡς λέγουσιν, ἐνεργεῖα καὶ πραγματικόν, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν, δυνάμει καὶ κατ' ἀφαιρέσιν· διότι ὁ ἄνθρωπος ζῶον μὲν καὶ λογικόν εἶναι πραγματικῶς, καὶ ἄλλως νὰ γείνη εἶναι τῶν ἀδυνάτων. Σωκράτης δὲ καὶ Ξενοφῶν ἐμπορεῖ νὰ εἶναι καὶ νὰ μὴ εἶναι.

ΝΔ'. Ἡ παντάπασιν ἀπλατῆς ἔννοια, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἔντι τούδε σημαίνεται, ὀνομάζεται μερικῆ· τὸ δὲ ἀντικείμενον τῆς, ἄτομον μὲν εἰς τὰλλα, πρῶσωπον δὲ ὀνομάζεται εἰς τὸν ἄνθρωπον· οἶν αὕτη ἡ τράπεζα· ἐγώ· σύ· Σωκράτης ὁ Σωφρονίσκου.

ΝΒ'. Παρεκτός τῶν ἀτομικῶν ἢ προσωπικῶν τούτων ἐννοιῶν, ὅσαι ἔχουσιν ὁποιοῦνδήποτε τι πλάτος ὅλαι ὀνομάζονται ἔννοιαι καθολικαί, καὶ τοσοῦτον καθολικώτεραι, ὅσον ἐκτείνονται εἰς πλειότερα ἀντικείμενα. Τοιαύτην ἔννοιαν ὀνομάσαμεν μετὰ τῶν νεωτέρων ἰδέαν (Ἐμ. Ψυχ. ΡΝΔ'), τὴν ὁποῖαν γεννᾷ ὁ νοῦς βαηθούμενος ὑπὸ τῆς

24 ΠΕΡΙ ΠΛΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΒΑΘΟΥΣ ΕΝΝΟΙΩΝ.

φαντασίας, διὰ τῆς ὁποίας ἀφαιρῶν καὶ ἀποβάλλων τάλλα, κρατεῖ ὅσα εἶναι ἱκανὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς.

ΝΓ'. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῶν χαρακτηρίων, τοὺς ὁποίους κρατεῖ ὁ νοῦς εἰς ἰδέας γέννησιν, σημαίνεται καὶ ἔντι τοῦτο καὶ πολλὰ κατὰ τοῦτο, οἷον μὲ τὴν ἰδέαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, καὶ πᾶς τις ἄλλος· εὐλόγως λέγουσιν οἱ νεώτεροι, ὅτι ἰδέα εἶναι ἡ συνάμασις τὰ πολλὰ εἰς ἓν, καὶ τὸ ἓν πολλαπλασιασμοῦσα.

ΝΔ'. Ἰσθμῶς δὲ τὸ ἀντικείμενον τῆς αἰσθητικῆς ἀντιλήψεως λέγεται αἰσθητὸν, καὶ τὸ τῆς φαντασίας, φανταστὸν· οὕτω καὶ τῆς ἰδέας τὸ ἀντικείμενον πρέπει νὰ τὸ σημαίνομεν μὲ ὄνομα τι οἰκτεῖον καὶ προσψυές· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἰδέα εἶναι ἡ γέννημα τοῦ νοῦς περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλοῦμεν κατὰ τὸ παρόν· ἢ τοῦ Λόγου (Ἑρμ. ΞΝ.) περὶ τῆς ὁποίας θέλομεν εἰπεῖν τὰ δεόντα ἀλλαγῶν· τῆς μὲν ἐνταῦθα ἰδέας τοῦ νοῦς τὸ ἀντικείμενον ἀναμάζομεν νοητὸν· ἐκείνης δὲ, Ἰδανεκόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ νοητῶν ὄντων, ὅπου καὶ περὶ τῶν πρώτων ἀρχῶν τῆς Δογικῆς.

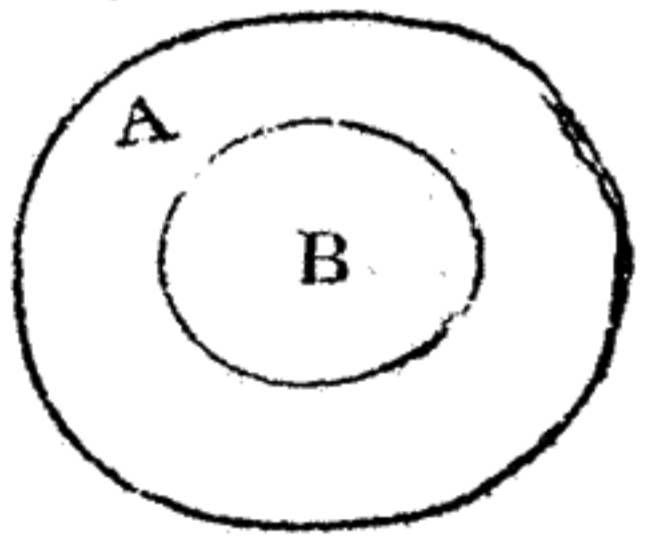
ΝΕ'.

Πᾶν ἀντικείμενον, εἰάν δὲν δύναται νὰ παρασθῇ εἰς τοῦ νοῦν, ποτὲ δὲν γίνεται νοητὸν· ἀλλὰ διὰ νὰ δύναται·

ἐξ ἀνάγκης ὑπαικτεῖται μὴ εἶναι σύμφωνον πρὸς ἑαυτὸ· διότι, εἰ δὲν εἶναι σύμφωνον, δὲν προσαρμόζεται εἰς τὴν συμφωνίαν τῶν ἐννοιῶν καὶ γνώσεων· καὶ ἐπομένως, εἶναι ψευδές (Α'). Τοιοῦτόν τι νοητὸν ὀνομάζεται "Ὀν κατὰ λογικὴν σημασίαν"· τὸ δὲ μὴ δυνατόν να νοηθῆ, μὴ ὄν ἢ μὴ δέον· καὶ τὰ δύο δὲ ἐκκαυδάνομεν ἀφηρημένης, χωρὶς τῶν πραγμάτων εἰς τὰ ὅποια τὸ μὲν ὀποδίδεται ὡς ὄν, τὸ δὲ ἀπάγεται ἀπ' αὐτῶν ὡς μὴδέν· οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, τὸ τρίγωνον μὲ τρεῖς γωνίας καὶ τρεῖς πλευρὰς ἐννοῶ ὡς ὄν λογικῶς· τὸ δὲ τρίγωνον μὲ πέντε πλευρὰς ὡς μὴδέν.

ΝΣ'. Ἀλλὰ μὴ ὄντα εἶναι καὶ τῆς φαντασίας τὰ ἀναπλάσματα· οἷον χρυσοῦν ὄρος, τραγέλαφος, πήγασος, τὰ ὅποια πραγματικῶς δὲν ὑπάρχουσι (Ἐμπ. Ψυχ. Ι' 5.) μὴ ὅλον ὅτι καὶ αὐτὰ εἶναι νοητά. Τὸ ὄν λοιπὸν ἐμπορεῖ να ἐκληθῆ διττῶς· κατὰ λογικὴν καὶ κατὰ πραγματικὴν σημασίαν· καὶ ὅ,τι μὲν ὑπάρχει πραγματικῶς εἶναι καὶ νοητόν· ὅ,τι δὲ νοεῖται, δὲν εἶναι ἐξ ἀνάγκης καὶ πρᾶγμα·

εἰ δὲ ὑποθέσωμεν δύο ὁμοκέντρους κύκλους, τὸν μὲν μεγαλύτερον Α τῆς νοήσεως, τὸν δὲ μικρότερον Β τῆς ὑπάρξεως· βλέπομεν προφανῶς, ὅτι τὸ εἰς τὸν κύκλον τῆς ὑπάρξεως, περικλείεται καὶ εἰς τὸν τῆς νοήσεως· ἀλλὰ τὸ εἰς τὸν κύκλον τῆς νοήσεως δὲν περικλείεται ἐνταυτῷ καὶ εἰς τὸν τῆς ὑπάρξεως.

ΝΖ'. Πάσης ἰδέας τὸ νοητὸν παριστάνεται εἰς τὸν νοῦν μας διὰ τῶν χαρακτήρων τῆς (ΝΓ'), τοὺς ὁποίους περιέχει κατὰ βῆθος· οἷον ὁ ἄνθρωπος παριστάνεται εἰς τὸν νοῦν μας

μέ τους χαρακτήρας ζῶον και λογικόν, συνάμα λαμβανόμενους. Πᾶσα λοιπόν ιδέα εἶναι ἴση με τὸ ἄθροισμα τῶν χαρακτήρων της· ἡ δὲ ἐξίσωσις των σημαίνεται με τὸν τυπὸν $A=A$. Θέτομεν δηλαδὴ εἰς τὸ νοῦμα τὸ ἀντικείμενον τῆς ιδέας, ἀντιθέτομεν ἔπειτα εἰς αὐτὸ τῶν χαρακτήρων του τὸ ἄθροισμα, και εὐρίσκοντες τα ἴσα, τὰ συνθέτομεν εἰς ἐν ἑνὶ λογικῷ ὄντος συμπλήρωσιν (ΝΙ΄)· ὁ τύπος $A=A$ ἐμπορεῖ νὰ ἀναγνωσθῇ διαφόρως ἀναλυόμενος εἰς διαφόρους μὲν ἀποφάνσεις, τὸ αὐτὸ δὲ πάντοτε σημαίνουσα. Ἄπαν ὄν εἶναι ἴσον ἑαυτοῦ· και, "Ἄπαν ὄν εἶναι σύμφωνον πρὸς ἑαυτό· και, "Ἄπαν ὄν εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὅπου εἶναι" και, "Ἄπαν ὄν ἔστιν, ὃ ἔστι" και (ὅταν ἐκληθῇ ἡ ιδέα ὡς ὅλον, τοῦ ὅπου μέρη εἶναι οἱ χαρακτήρες (Ν΄)). Τὸ ὅλον εἶναι ἴσον με ὅλα τὰ μέρη του ὁμοῦ λαμβανόμενα· και ὅλα τὰ μέρη ὁμοῦ λαμβανόμενα συναποτελοῦσι τὸ ὅλον· ὁ τύπος αὗτος περιέχει τὴν εἰς τὸ διαυρεῖσθαι ἀρχὴν τῆς θέσεως και ἀντιθέσεως και συνθέσεως· ἧτις λέγεται και ἀρχὴ τῆς ἀπολύτου ταυτότητος· θέλομεν δὲ εἶναι εὐθὺς τρεῖς ἄλλας ἀρχὰς ἐχούσας πρὸς ἀλλήλας τὸν λόγον τῆς θέσεως και ἀντιθέσεως και συνθέσεως.

ΝΙΓ'. Ὅσοι μὲν χαρακτήρες ὄν δύνανται νὰ ἐνοηθῶσαν εἰς αντικειμένου ιδέας συμπλήρωσιν, ἐπειδὴ ἀναιροῦνται ὑπὸ ἀλλήλων, ὀνομάζονται ἀντιφάσκοντες. Εἰς τὸ τρίγωνον, γὰρ εἶπεν, ἡ σρογγυλότης και τὸ τρεῖς γωνίας ἔχει· εἰς τὸν ἀνθρώπου τὸ ζῶον και τὸ πνεῦμα, εἶναι χαρακτήρες ἀντιφάσκοντες, ἐπειδὴ ὁ εἰς ἀναιροῖ τὸν ἄλλον. Ὅσοι δὲ δύνανται νὰ ἐνοηθῶσι, λέγονται

σύμφωνοι· τοιοῦτοι εἶναι εἰς μὲν τὴν ἰδέαν τοῦ τριγώνου αἱ τρεῖς γωνίαι καὶ αἱ τρεῖς πλευραὶ· εἰς δὲ τὴν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ζῶον καὶ τὸ λογικόν. Ἐπειδὴ δὲ δι' ἀντιφασκόντων χαρακτηρῶν δὲν ἔμπορεῖ νὰ νοηθῇ τίποτε, διότι χάνεται ἡ ἁρμονία τῶν ἐννοιῶν καὶ γνώσεων (NE)· ἐκ τούτου προέρχεται γενικὸς νόμος τῆς Λογικῆς ἢ ἀρχή· Μὴ Θέσης ἀντιφάσκοντα, ἀλλὰ σύμφωνα· Ὀνομάζεται δὲ Ἀρχὴ Θέσεως.

ΝΘ. Ἡ ἀρχὴ τῆς Θέσεως συνέχεται ἀναγκαιῶς μὲ τὴν ἀρχὴν τῆς ταυτότητος (ἀνωτ.)· ἐπειδὴ δηλονότι $A=A$ ἄρα καὶ $\neg A=\neg A$, ἡγουν ἐπειδὴ ἡ ἰδέα ταυτίζεται μὲ τὸ ὄθροισμα τῶν χαρακτηρῶν τῆς, εἴν ἐννοήσωμεν ἀντικείμενον ἰδέας μὲ χαρακτηρῶν ἀναιρουῦντας τὸ ὑπὸ τῆς ἰδέας παρισπῶμενον, ἢ νόησίν μας εἶναι ἀδύνατος· ἢ, συντομώτερον, εἴν ἀποδώσωμεν εἰς τὴν ἰδέαν ἀντιφάσκοντας χαρακτηρῶν· ἔμπορεῖ λοιπὸν νὰ ἐκφρασθῇ ἡ ἀρχὴ τῆς Θέσεως καὶ οὕτως· εἰς κἀνὲν Ὄν δὲν ἀποδίδονται ἀντιφάσκοντες χαρακτηρῶν· οὕτω δὲ ἐκφραζομένην τὴν ὀνομάζουσαν ἀρχὴν τῆς Ἀντιφάσεως· ἢ το ὅμως κάλλιον, εἴν τὴν ὀνομάζουσαν ἀρχὴν τῆς μὴ ἀντιφάσεως, ἐπειδὴ δι' αὐτῆς ἀποδίδεται ἡ ἀντίφασις ἀπὸ τῆς ἰδέας, ἀλλὰ δὲν εἰσάγεται. Ἐσφαλμένη εἶναι ὡσαύτως καὶ ἡ συνειθισμένη ἐκφρασις ταύτης τῆς ἀρχῆς· ἀδύνατον τὸ αὐτὸ εἶναι ἅμα καὶ μὴ εἶναι· διότι, εἰ μὲν ἐκληφθῇ Λογικῶς (NS), ὀρθῶς ἤθελεν ἐκφρασθῆν· ἀδύνατον τὸ αὐτὸ νοεῖσθαι ἅμα καὶ μὴ νοεῖσθαι· εἰ δ' ἐκληφθῇ πραγματικῶς, δὲν θέλει εἶσθαι πλέου ἀρχὴ τῆς Λογικῆς, ἀλλὰ τῆς Μεταφυσικῆς, διὰ τῆς ἁπορίας διδάσκεται ὅχι ἡ νόησις, ἀλλ' ἡ γνώσις τῶν πραγμάτων.

Ξ'. Ἐπειδὴ δὲ πᾶν νοητὸν ἔχει χαρακτῆρας, διὰ τῶν ὁποίων προσδιορίζεται (ΝΖ'), καὶ εἶναι δυνατόν, ὥστε εἰς τὸ αὐτὸ νοητὸν ὁ αὐτὸς χαρακτήρ καὶ νὰ ἀποδίδεται ἐνταυτῷ καὶ νὰ μὴ ἀποδίδεται· εἶναι δυνατόν, φέρει εἰπεῖν, τὸ ὀρθογώνιον τρίγωνον νὰ ἔχη μίαν γωνίαν ὀρθήν καὶ νὰ μὴ ἔχη μίαν γωνίαν ὀρθήν· διότι τοῦτα εἶναι ἀντιφατικόν. Διὰ τοῦτο ἐκ δύο ἀντιθέτων καὶ ἀντιφατικῶν χαρακτήρων ὁ εἰς μόνον ἀποδίδεται εἰς νοητέντι, ὁ δὲ ἕτερος ἀποφασκεται. Ἐντεῦθεν δὲ προήλθεν ἡ ἀρχή· ἐκ δύο ἀντιθέτων χαρακτήρων ἓνα μόνον θέσθαι εἰς τι νοητὸν, καὶ ἀφ' οὗ θέσης τὸν ἓνα ταῦτον, τὸν ἕτερον ἐξ ἀνάγκης πρέπει εἶναι τὸν ἀρῆς· ὀνομάζεται δὲ ἀρχὴ τῆς ἀντιθέσεως· ἐπειδὴ δὲ ἐκ δύο ἀντιφατικῶν χαρακτήρων ἢ ὁ εἰς πρέπει νὰ ἀποδοθῆ, ἢ ὁ ἕτερος, καὶ ὄχι τι μεταξὺ ταῦτός καὶ τοῦ ἄλλου· διότι εἰς τὰ ἀντιφάσκοντα μεσιτεῦον εἶναι· διὰ τοῦτο ἐμπορεῖ ἡ ἀρχὴ αὕτη νὰ ὀνομασθῆ καὶ ἡ τῆς ἀκυσυληῆς τοῦ μέσου ἢ τρίτου ἐπὶ δύο ἀντιφασκόντων.

ΞΑ'. Ἐπειδὴ δὲ πάντοτε, ὅταν νοηταί τι ὡς προσδιορισμένου διὰ τῶν χαρακτήρωνται, ἐκ δύο ἀντιθέτων τίθεται μὲν ὁ εἰς (ἀνωτ.), ἐμπορεῖ δὲ, ἂν θεωρήσωμεν αὐτοὺς καθ' ἑαυτοὺς τοὺς χαρακτῆρας, νὰ τεθῆ ὅποιος τύχη· διὰ τοῦτο δὲν δυνάμεθα νὰ θέσωμεν ἀπλῶς, εἰάν δὲν ἀναγκασθῶμεν ὑπότινος νὰ θέσωμεν τὸν ἓνα, καὶ νὰ ἀποδοθῆμεν τὸν ἕτερον. Τὸ ἀναγκάζον τοῦτο πρέπει νὰ εἶναι προτεθειμένον, μὲ τὸ εἶπαι συμφρονεῖ τὸ θετόμενον εἰς τρίτον, ὥστε τὸ προτεθειμένον καὶ τὸ τεθόμενον εἶναι ἡνωμένα εἰς τὸν νοῦν μας ὡς κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τίθεται-

να ἢ ἐθῆ, φέρει εἰπεῖν, εἶναι ψευδή· διὰ τί να μὴ εἶναι ἐπαληθεύει; διότι ἢ κακία εἶναι ψευδή· καὶ ἢ μέθη εἶναι κακία. Τοῦ προτεθειμένου τοῦτο ἢ κακία εἶναι ψευδή, καὶ ἀναγκάζου ἡμᾶς να θέσωμεν καὶ εἰς τὴν μέθην τὸ ψευδὲς λέγεται αἰτίου ἢ ἡγούμενου· τὸ δὲ ἐκ τούτου τεθέμενον, αἰτιατόν ἢ ἐπόμενον· ὁ Νοῦς μας λοιπὸν εἰς τὴν συνάψην δύο ιδεῶν ἢ εἰς τὴν μίξιν ἀπὸ τῆς ἄλλης διαίρεσιν προσάξεται ἀπὸ τὴν ἐφεξῆς Λογικὴν ἀρχήν: Μὴ θέσης τίποτε χωρὶς αἰτίου, ἡγαυὴ συνεπτέ ἅπαν τεθέμενον ὡς ἐπόμενον μὲ προτεθειμένον τε ὡς ἡγούμενον· ὀνομάζεται δὲ αὕτη ἀρχὴ τῆς συνθέσεως· ἢ δὲ μεταξύ τοῦ αἰτίου καὶ τοῦ αἰτιατοῦ σχέσις λέγεται *συνέπεια*.

ΞΒ'. Ὅταν ἢ συμφωνία δύο ιδεῶν εἶναι ἀμέσως καταφανῆς, ἄλλο αἰτίου τῆς συνάψεώς των δεῖν χρειαζόμεθα· διότι ἔχουσιν εἰς ἑαυτὰς τὴν ἀρχὴν τῆς συνθέσεως· οὕτως, ὅταν λέγω· ὁ Θεὸς εἶναι ἀθάνατος· ὁ κύκλος εἶναι περιφερῆς· τὸ τετράγωνον ἔχει γωνίας· εἰς πᾶσαν μίαν ἐκ τῶν τριῶν τούτων προτάσεων αἱ ιδεαὶ εἶναι ἀρχικῶς συντεθειμέναι· εἰς λοιπὸν ὀνομάσωμεν τὴν μὲν τῶν ιδεῶν Α, τὴν δὲ ἑτέραν Β, ἢ συνάψεως θέλει φανερωθῆν διὰ τῆς ἐξισώσεως $A=B$ · ἀλλ' ὅταν ἢ συμφωνία των εἶναι ἀφανῆς καὶ λαυθάνουσα, πρέπει να προσρέξωμεν εἰς τὸ αἰτίου, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται μὲν ὡς ἐξωτερικόν, ἐμφιλοχωρεῖ δὲ ἀληθῶς εἰς πᾶσαν μίαν ἀπὸ τὰς δύο ιδεῶν· καὶ ὅταν τὸ αἰτίου Γ συμφωνεῖ μὲ τὴν Α, καὶ μὲ τὴν Β, ἐξ ἀνάγκης συναρμολογοῦνται καὶ αἱ Α, Β· διότι εἰς εἰπωμεν, Α καὶ Β εἶναι ἀκοινωνήτοι, Γ δὲ κοινωνεῖ καὶ

μέ τήν Α καὶ μέ τήν Β, ἀντιφάσκομεν προ- Γ
 φανέσασα πρὸς ἡμᾶς αὐτούς· ὁ δὲ γενι- // \
 κὸς τύπος τῆς παραθέσεως φαίνεται ἐνταῦ- Α == Β
 θα ἐσχηματογραφημένος.

ΞΓ'. Ὁ δὲ τύπος οὗτος ἐρμηνευόμενος με λέξεις μᾶς δίδει τὴν ἐφεξῆς ἀρχήν· ἰδέσθαι δύο συμφωνοῦσαι με τρίτην τινὰ, εἶναι καὶ πρὸς ἀλλήλας σύμφωνοις ἢ, ἐπειδὴ ἀντὶ τῶν ἰδεῶν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν τὰ ἐκείνη, Ἦ τὰ τρίτῳ τινε ταυτὰ καὶ ἀλλήλοισ εἰσι ταυτὰ· Ὀνομάζεται δὲ αὕτη ἀρχὴ σχετικῆς ταυτότητος, καὶ πρέπει νὰ τὴν διακρίνωμεν ἀπὸ τῆν τῆς ἀπολύτου (ΝΖ'). Κατὰ ταύτην τὴν ἀρχὴν κρινόμεν ὅτι, ἐπειδὴ, φέρ' εἶπαι, ἰσο μοῖραι εἶναι τὸ μέτρον δύο γωνιῶν σχηματιζομένων ὅταν εὐθεῖα σταθῇ ἐπ' εὐθείας ὅπως ἔτυχῃ ($\Gamma = \text{B}$), καὶ δύο ὀρθαὶ γωνίαι εἶναι ἴσαι με ἰσο μοῖρας ($\text{A} = \Gamma$), δύο ἄρα ὀρθαὶ γωνίαι εἶναι ἴσαι με τὰς γινόμενας ὅταν εὐθεῖα ἐπ' εὐθείας σταθῇ ὅπως ἔτυχῃ ($\text{A} = \text{B}$)· ἢ, ἐπειδὴ ἢ κακία εἶναι φευκτέα ($\text{B} = \Gamma$), καὶ ἢ μέθη, εἶναι κακία ($\text{A} = \Gamma$)· ἄρα ἢ μέθη εἶναι φευκτέα ($\text{A} = \text{B}$). Πόθεν δὲ ἐλήφθη τὸ Γ, καὶ εἴαν ἔχη καὶ τοῦτο χρῆσαν ἄλλου Γ, ἢ Λογικὴ δὲν φρονεῖζει παντελῶς. Ἀποτοῖ μόνον αὕτη ἐν τι Γ διὰ πᾶσαν σύνθεσιν, καὶ ἀφίνει τὴν φρονεῖζαν εἰς ἄλλας ἐπισήμας, αἱ ὅποια ἐνασχολοῦνται εἰς τὴν ἔκην τῆς διανοήσεως, νὰ ἐξετάσῃσιν ἂν τὸ Γ εἶναι κύριον ἢ ὄχι· δεῖται ἢ Λογικὴ, τὸ εἶπαμεν πολλάκις, εἶναι μόνου τοῦ εἶδους τῆς διανοήσεως τυχατικῆ, οὐχὶ δὲ καὶ τῆς ὕλης.

Σημείωσις· Μ' ὄλον ὅτι αἰτία καὶ αἰτιον, καὶ ἀποτέλεσμα καὶ αἰτιατὸν ἐξεληφθησαν ἀδιαφόρως, ἀλλὰ δι' εὐκρίνειαν

καὶ ἀκριβολογίαν ἐπιστημονικὴν ἅς μὲς συγχωρηθῆ νὰ κάμωμεν με-
ταξὺ τούτων διάκρισιν, διὰ νὰ μὴ συγχέωνται αἱ ἰδέαι μας. Ἀ-
τίον ὀνομάζω τὸ προηγούμενον λογικῶς εἰς κατανόησιν ἄλλου,
τὸ ὅποιον ὀνομάζω αἰτιατόν. Αἰτίαν δὲ τὴν προηγουμένην
πραγματικῶς εἰς γένεσιν ἄλλου, τὸ ὅποιον εἶναι ἀποτέλεσμα
ἐκείνης· καὶ εἰς ἐκείνα μὲν τὰ δύο περιέχεται ἡ ἀρχὴ τῆς Λο-
γικῆς συνθέσεως (ἄνω), εἰς ταῦτα δὲ ἡ ἀρχὴ τῆς Μεταφυσικῆς
αἰτιολογίας. Γενικῶς δὲ λέγω Ἠγούμενον καὶ ἐπόμε-
νον, ἐκείνο μὲν τὸ προσδιορίζον, τοῦτο δὲ τὸ προσδιοριζόμενον·
καὶ εἴ μὲν ὁ προσδιορισμὸς εἶναι λογικὸς, τὸ μὲν ἡγούμενον ὀνο-
μάζω αἰτίον, τὸ δὲ ἐπόμενον αἰτιατόν· εἰ δὲ πραγματικὸς, ἐκεῖ-
νο μὲν αἰτίαν, τοῦτο δὲ ἀποτέλεσμα.

ΞΔ'. Αἱ μέχρη τοῦδε ἐκτεθεῖσαι ἀρχαί, ὡς ἀρχικοὶ
νόμοι τῆς διανοήσεως, συνισῶσιν ὅλον τι τέλειον· ἀλλη-
λουχοῦνται ὀργανικῶς ἢ μία μὲ τὴν ἄλλην, καὶ προσδιο-
ρίζουσι τὰ εἶδος καὶ τὴν μορφήν ἀπάσης τακτικῆς σειρᾶς
διανοημάτων, καὶ ἐπομένως ἀπάσης ἐπισήμης· καὶ ἡ μὲν
ἀρχὴ τῆς ἀπολύτου ταυτότητος περιέχει εἰς ἑαυτὴν καὶ
τὴν θέσιν καὶ τὴν ἀντίθεσιν καὶ τὴν σύνθεσιν, ἐνῶ τὸ νοη-
τόν Α τίθεται ἐν ταυτῷ καὶ ἀντιτίθεται πρὸς ἑαυτὸ καὶ
συντίθεται μεθ' ἑαυτοῦ (ΝΖ'). ἐκ δὲ τῶν ἄλλων τριῶν
ἀρχῶν ἡ μὲν πρώτη περιέχει τὴν θέσιν (ΝΗ'), ἡ δὲ δευ-
τέρα τὴν ἀντίθεσιν (Ξ'), ἡ δὲ τρίτη, τὴν σύνθεσιν (ΞΔ')·
ἐπειδὴ δὲ ὁ τρόπος οὗτος τοῦ διανοεῖσθαι ἐφαρμόζεται εἰς
πᾶσαν ἐπισήμην, ἣτις παριστάνεται εἰς ὀργανικόν τι ὅλον
γνώσεων (Ἐμπειρ. Ψυχ. Ζ'. Ἡρηπ. ΗΔ'). δικαίως ἔμπο-
ρεῖ νὰ ὀνομασθῆ ἡ Λογικὴ Ὀργανοῦ κατ' εἶδος.

ΞΕ'. Τὸ μὴ ἀντιφάσκειν λοιπὸν καὶ ἡ συν-
έπεια εἶναι τὰ γενικὰ κριτήρια τῆς Λογικῆς ἀληθείας,
διὰ τῶν ὁποίων βασανίζομεν τὴν συμφωνίαν τῶν ἐννοιῶν
καὶ ἰδεῶν μας· ἀλλὰ τὰ αὐτὰ δὲν εἶναι ἐξ ἀνάγκης καὶ

κριτήρια τῆς μεταφυσικῆς ὑληθείας, ἧτις πρέπει νὰ κριθῆ ἕκ τῆς πρὸς ἀλληλα συμφωνίας καὶ ἁρμονίας τῶν ἐννοειῶν μας ὡναφερομένων εἰς τὰ νοουμένα πράγματα· καὶ αὐταὶ μὲν εἶναι αἱ τῆς Λογικῆς ἀρχαί, ἐπάνω τῶν ὁποίων ἐπιτηρίζονται ὅλαι αἱ πράξεις τῆς διανοίας· ἡμεῖς δὲ ἐπανερχόμεθα πάλιν εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ιδεῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἐπήγαγεν ἡ ἐκτεθείσα τῶν ὑρχῶν θεωρία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ τῶν Πέντε Φωνῶν τοῦ Πορφυρίου.

ΞϚ.

Εκείνοι οἱ χαρακτῆρες, οἵτινες δὲν ἐμποροῦν νὰ ἐλλείψωσι καὶ νὰ μὴ χαλάσωσι τὴν ιδέαν, ὀνομαζοῦνται οὐσιώδη αὐτῆς μέρη· οἷον, εἰς τὴν ιδέαν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐλλείπη τὸ λογικόν, ὡς οὐσιώδες αὐτῆς μέρος· ἄλλοι δὲ χαρακτῆρες, οἱ ὅποιοι γίνονται καὶ ἀπογίνονται χωρὶς τρυπῆς τῆς ιδέας, οἷον εἰς τὸν ἄνθρωπον, οἱ χαρακτῆρες λευκός, μέλας, φαλακρός, κολικός, νέος, κτλ. λέγονται τρίποι καὶ συμῶσθηκῶτα, τῶν ὁποίων κυρμίαν δὲν εἶχει χροίαν ἡ ιδέα.

Ξϛ. Ἡ Ἰδέα, ἧτις περιέχει τοὺς κοινούς οὐσιώδεις χαρακτῆρας πολλῶν ἀτόμων (ΝΑ), ὀνομαζέται, εἶδος οἷον ἄνθρωπος, ὅστις περιέχει τοὺς κοινούς εἰς Σωκράτην,

Ξενογώντα, Πλάτωνα, χαρακτήρας. Κυπάρισσος, ἥτις περιέχει τοὺς κοινούς εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν κυπάρισσον χαρακτήρας. Τὰ αὐτὰ ἐνόησε βέβαια καὶ ὁ Πορφύριος λέγων „εἶδος ἔστι τὸ κατὰ πλείονων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ ἴδι κατηγορούμενον.“ διότι εἰ μὴ εἰρωτήσῃσι ἴδι ἐστὶ Σωκράτης; ἀποκρινόμεθα μὲ τὴν σημαίνουσαν τὸ εἶδος, λέξιν ἄνθρωπος.

ΞΙΨ. Ἡ δὲ ἰδέα, ἥτις περιέχει τοὺς κοινούς καὶ οὐτὴν οὐδαμῶς χαρακτήρας πολλῶν εἰδῶν, ὀνομάζεται Γένος; οἷον τὸ ζῶον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐμπεριέχεται κατὰ βῆθος τὸ αἰσθητικόν, καὶ τὸ κατὰ προαίρεσιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μεταθαικῶν, τοὺς κύνους καὶ οὐτιαῖδες χαρακτήρας ἀνθρώπου, καὶ ἵππου, καὶ βοῦς, καὶ ἐλέφαντος κτλ. ὀνομάζεται γένος τούτων ἕλων τῶν εἰδῶν. οἱ δὲ περὶ τὸν Πορφύριον „Γένος, λέγουσιν, ἔστι τὸ κατὰ πλείονων διαφερόντων τῷ εἶδει ἐν τῷ ἴδι κατηγορούμενον.“ διότι εἰς τὸν ὅστις μὴ εἰρωτήσῃ, ἴδι ἐστὶν ἄνθρωπος καὶ ἴδι ἵππος, τὰ ὁποῖα διαφέρουσι κατὰ τὸ εἶδος, ἀποκρινόμεθα μὲ τὴν σημαίνουσαν τὸ γένος λέξιν ἄνθρωπος.

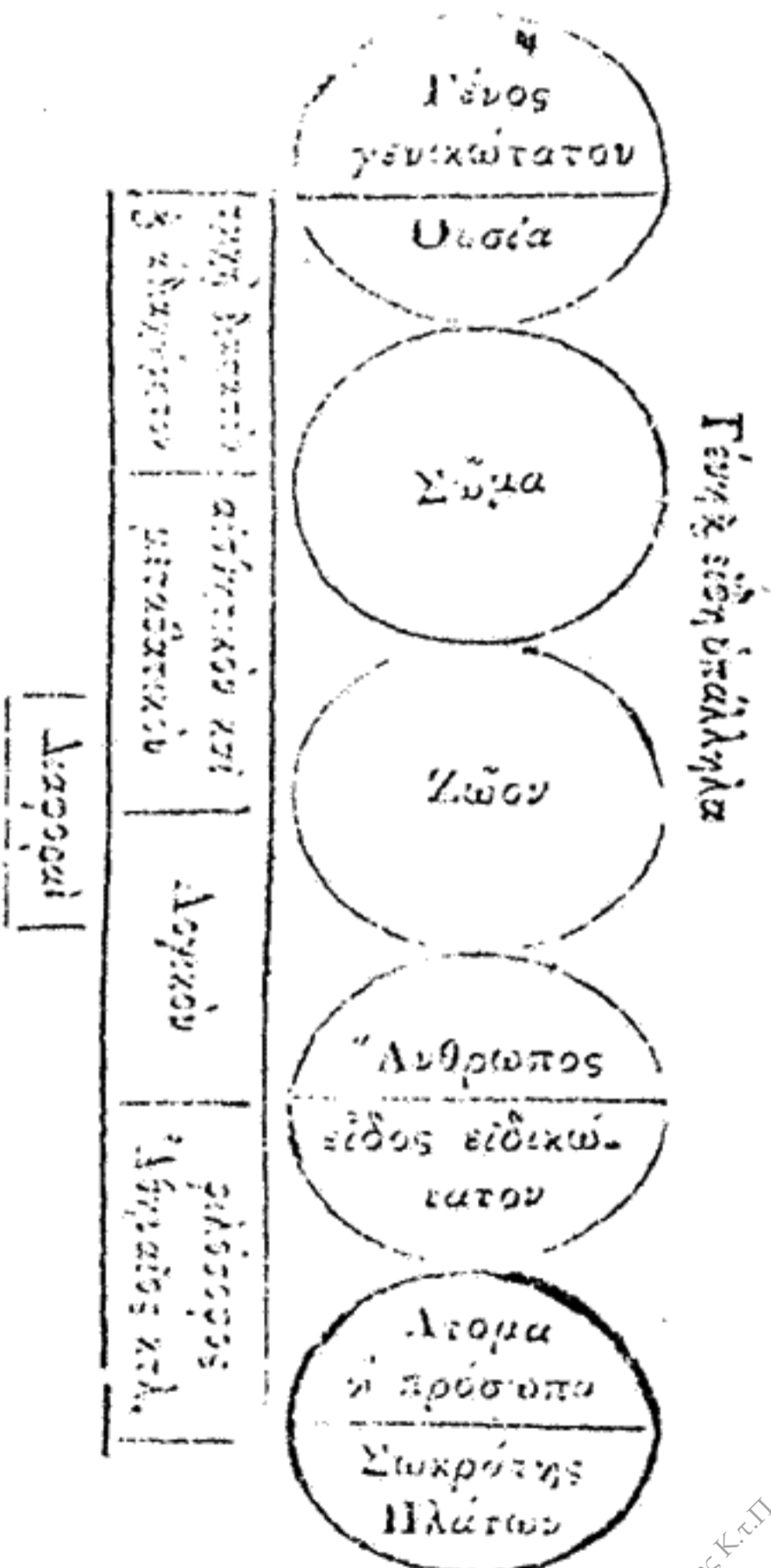
ΞΘ. Ἰδέα δὲ, περιέχουσα χαρακτήρας κοινούς πολλῶν γενῶν, ὀνομάζεται καὶ αὕτη γένος, πρὸς τὸ ὁποῖον ἐκεῖνα ἀναφερόμενα λέγονται εἶδη. τοιοῦτον εἶναι τὸ ὄργανον ὄν, εἰς τὸ ὁποῖον περιέχονται οἱ κοινοὶ χαρακτήρες φυτῶν καὶ ζώων. τούτου δὲ γενικώτερον ἀκόμη εἶναι τὸ σῶμα, καὶ τούτου ἔτι γενικώτερον καὶ πλατύτερον ἢ οὐσία, καὶ ταύτης ἔτι καθολικώτερον εἶναι τὸ ὄν ἀπλῶς, τὸ λεγόμενον καὶ κατὰ τῶν οὐσιῶν καὶ κατὰ τῶν μὴ οὐσιῶν.

Ο. Ὅτι μὴ εἶναι γένος καὶ δὲν εἶναι ἐνταυτῷ καὶ εἶδος λέγεται γένος γενικώτατον. τὸ δὲ εἶδος

μόνου, οὐχὶ δὲ καὶ γένος, εἰδικώτατον εἶδος· τὰ δὲ μεταξὺ, ὀνομάζονται καὶ γένη καὶ εἶδη ὑπάλληλα, τὰ ὅποια πρὸς μὲν τὰ ἀνωτέρω λέγονται εἶδη, πρὸς δὲ τὰ κατωτέρω, γένη ὅπου πρέπει νὰ σημειώσωμεν, ὅτι τὰ εἶδη συνεισάγουσι τὰ γένη, καὶ συναναρῶνται ὑπὸ τοῦ γενῶν· διότι, εἴαν εἶναι ἀνθρώπος εἶναι καὶ ζῶον· εἴαν δὲν εἶναι ζῶον, οὐδὲ ἀνθρώπος.

ΟΔ'. Μικτός ὁ χαρακτηρ, ὅς τις δὲν εἶναι κοινὸς εἰς πολλά ἀντικείμενα, ἢ εἶδη ἢ γένη ὀνομάζεται Διαφορά· οἷον ἐπὶ μὲν Σωκράτους οἱ ἀτομικοὶ ἢ προσωπικοὶ αὐτοὶ χαρακτηρῆς· ἐπὶ δὲ ἀνθρώπου τὸ Λογικόν· ἐπὶ δὲ ζώου, τὸ αἰσθητικόν· οἱ δὲ περὶ Πορφύριον λέγουσιν, ὅτι διαφορὰ εἶναι κοινὸν πλείονον ἐν τῷ ὁποίῳ τι ἐστὶ κατηγορούμενον· διότι πρὸς τὸν ἐρωτῶντα· Ποῖον τι ζῶον ὁ ἀνθρώπος· θέλομεν ἀποκρίσθαι Λογικόν.

ΟΒ'. Ἐκείνος δὲ ὁ χαρακτηρ, ὅς τις εἶναι μὲν οὐσιώδης εἰς εἶδος τι, παρέπεται δὲ ἀναγκαιῶς ἀπὸ τῆν διαφορῶν, ὀνομάζεται Ἴδιον· καθὼς εἰς τὸν ἀν-

θρωπον τὸ νοῦ καὶ ἐπισήμης δεκτικὸν εἶναι καὶ τὸ γελασι-
κόν· τὰ ὅποια φυσικῶς ἔχει ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ λογικόν.

Σημείωσις. Τὸ ἴδιον λέγεται κατὰ τέσσαρας τινας τρόπους. Τὸ εἰς μόνον τι εἶδος προστίκται, ἀλλ' ὄχι εἰς πᾶν τὸ εἶδος, ὅποιον εἶναι εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ γινωσκτεῖν, τὸ ἀστυνομεῖν κτλ. Τὸ εἰς πᾶν μὲν τὸ εἶδος, καὶ εἰς πάντα τοῦ εἶδους τὰ άτομα, ἀλλ' ὄχι εἰς μόνον τὸ εἶδος, καθὼς εἶναι τὸ δίκου. Τὸ εἰς μόνον τὸ εἶδος καὶ εἰς πᾶν, ἀλλ' ὄχι πάντοτε, οἷον τὸ γελαῖν. Τὸ εἰς μόνον τὸ εἶδος καὶ πᾶν τὸ εἶδος καὶ πάντοτε, οἷον τὸ γελασικόν, τὸ ὅποιον ἕμ-
πορεῖ νὰ ἐκληφθῇ καὶ ὡς κυρίως ἴδιον.

Ω'. "Ὅς τις δὲ χαρακτηρ, καὶν εἶναι, καὶν δὲν εἶ-
ναι, ὅεν ἐπιφέρει μεταβολὴν εἰς τὴν εἶδους τινος ἰδέαν, λέ-
γεται, ὡς προεπίμεν (ΞΣ') συμβεβηκός.

Σημείωσις. Αἱ εἰρημέναι ἰδέαι τοῦ εἶδους, τοῦ γένους, τῆς διαφο-
ραῖς, τοῦ ἰδίου, τοῦ συμβεβηκός, εἶναι αἱ παρὰ Πορφυρίου πάντα
τε ἐκτεθεῖσαι καὶ ὀνομασθεῖσαι καθόλου φωναί, εἰς τὰς ὅποιας πρέ-
πει ἐφεξῆς νὰ προσθέσωμεν τὰς κατ' Ἀριστοτέλην δέκα κατηγορίας,
ἢ ἢ ὀλίγην ὑπισχνουμένας τὴν ὠφέλειαν κατὰ τὰ διαλεκτικὰ, καὶ
κατὰ πᾶσαν παλαιοῦ συγγράμματος φιλοσοφικοῦ ἀνάγνωσιν καὶ με-
λέτην, ἀν καὶ ἀπὸ τούτων νεωτάτους τὰς βλέπωμεν παρμελουμένας.